

CYFARFOD	Pwyllgor Craffu Cymunedau
DYDDIAD	19/03/2026
TEITL	Gwasanaethau Casglu Gwastraff ac Ailgylchu
RHESWM DROS GRAFFU	Cynllun y Cyngor 2023-28 - Gwynedd Werdd
AWDUR	Roland Thomas
AELOD CABINET	Cyng. Craig ab Iago

1. Pam fod angen ei graffu?

- 1.1 Craffwyd diweddariad ar raglen waith a materion sydd angen sylw ym meysydd Gwastraff ac Ailgylchu yng nghyfarfod y Pwyllgor ar 12 Medi 2024.
- 1.2 Cynhaliwyd ymgynghoriad cyhoeddus ar Strategaeth Gwastraff ac Ailgylchu 2025-30 (ddrafft) cyn y bydd y Cabinet ystyried ei fabwysiadu. Bydd y strategaeth yn ceisio cynyddu'r lefel ailgylchu yn y sir i gwrdd â'r targed cenedlaethol o 70%, gan gynnwys ystyried camau fel capasiti biniau gwyrdd/amlder casglu ac edrych ar gamau gorfodaeth posib.

2. Beth yn union sydd angen ei graffu?

- 2.1 Gan fod set penodol o gwestiynau wedi'u cyflwyno gan y Pwyllgor, mae'r adroddiad hwn yn ymateb i'r cwestiynau hynny, a hynny yng nghyd-destun y cynnydd wnaed yn erbyn y rhaglen waith.
 - Pa gynnydd a wnaed o ran y rhaglen waith?
 - Cynnydd a heriau o ran cyrraedd targed ailgylchu 70% o wastraff
 - Beth yw'r rhwystrau/cyfleoedd i gyflawni?
 - Beth yw'r sefyllfa ddiweddaraf o ran y gorwariant?
 - Pa gamau sydd yn cael eu cymryd i wireddu cynlluniau arbedion?
 - Pa drefniadau sydd mewn lle i gyflymu'r broses o ddarparu biniau ailgylchu newydd? A oes ystyriaeth i sefydlu trefn i alluogi trigolion i nôl cyfarpar o safleoedd y Cyngor?
 - Beth yw'r trefniadau o ran cyfarpar wedi malu? Ai'r Gwasanaeth Gwastraff ac Ailgylchu neu'r Tîm Ardal Ni sydd yn ymateb i achosion o gyfarpar wedi malu a thrigolion ddim yn eu casglu?
 - Oes cyfyngiad ar y niferoedd o focsys newydd all unigolion eu harchebu mewn cyfnod penodol o amser?
 - Pa fath o fesurau gorfodaeth sydd yn derbyn ystyriaeth? Sut bwriedir sicrhau tegwch wrth weithredu trefniadau gorfodaeth?
 - Pa ffactorau sydd yn cael eu hystyried wrth edrych ar addasu amlder casglu?
 - Beth yw'r risgiau allweddol sydd yn wynebu'r Cyngor wrth geisio cyfarch y targed o ailgylchu 70% o wastraff? Pa risgiau sydd tu hwnt i reolaeth y Cyngor?
 - Beth yw'r diweddaraf o ran y peilot defnyddio bagiau hesian yn hytrach na'r Cartgylchu? Oes ystyriaeth yn cael ei roi i gynnal y peilot mewn ardaloedd mwy gwledig o'r Sir?

3. Cefndir / Cyd-destun

3.1 Pa gynnydd a wnaed o ran y rhaglen waith?

- 3.1.1 Mae'r adran hon yn darparu diweddariad ar y rhaglen waith a gyflwynwyd i'r Pwyllgor Craffu ar 12 Medi 2024.
- 3.1.2 Fel rhan o'r newidiadau i strwythur uwch-reolaethol corfforaethol y Cyngor yn 2022, penderfynodd y Cabinet y dylid trosglwyddo cyfrifoldeb am gasglu a thrin gwastraff ac ailgylchu o'r Adran Briffyrdd a Bwrdeistrefol i'r Adran Amgylchedd.
- 3.1.3 Trosglwyddwyd y Gwasanaethau Gwastraff ac Ailgylchu i'r Adran Amgylchedd yn ffurfiol ym mis Hydref 2022, gyda chyfrifoldeb llawn am y gyllideb yn trosglwyddo yn 2023. Adnabuwyd pedair prif flaenoriaeth ar gyfer sylw:
- Gwella gofal cwsmer ac ymdrin ag ymholiadau/cwynion,
 - Mynd i'r afael â lefelau salwch uchel,
 - Cyrraedd targed ailgylchu cenedlaethol o 70%,
 - Rheolaeth o'r gorwariant.
- 3.1.4 Ym mis Ionawr 2023, cyflwynwyd adroddiad i'r Pwyllgor Craffu yn amlinellu cynlluniau'r Adran i barhau i drawsnewid a thrawsffurfio'r gwasanaethau, gan ymateb i'r pedair blaenoriaeth uchod. Cyflwynir yr adran hon ochr yn ochr â'r rhaglen waith dan sylw. Mae'r rhaglen waith, ynghyd â sylwadau perthnasol, wedi'i chynnwys fel Atodiad 1 i'r adroddiad hwn.
- 3.1.5 Nid yw'n briodol darparu canran o'r gwaith sydd wedi'i gwblhau o'i gymharu â'r hyn sydd wedi'i wireddu'n rhannol, gan nad yw'r gwahanol elfennau'n gymaradwy. Serch hynny, mae'n galonogol bod y rhan fwyaf o'r gwaith eisoes ar waith. Dylid cofio nad digwyddiad un-tro yw'r rhaglen waith, ond proses barhaus sy'n cymryd amser i'w gwblhau.
- 3.1.6 Mae'r rhaglen waith ar gyfer y cyfnod nesaf ar hyn o bryd yn cael ei datblygu.

3.2 G1: Adolygu trefniadau gweithio casglwyr gwastraff ac ailgylchu

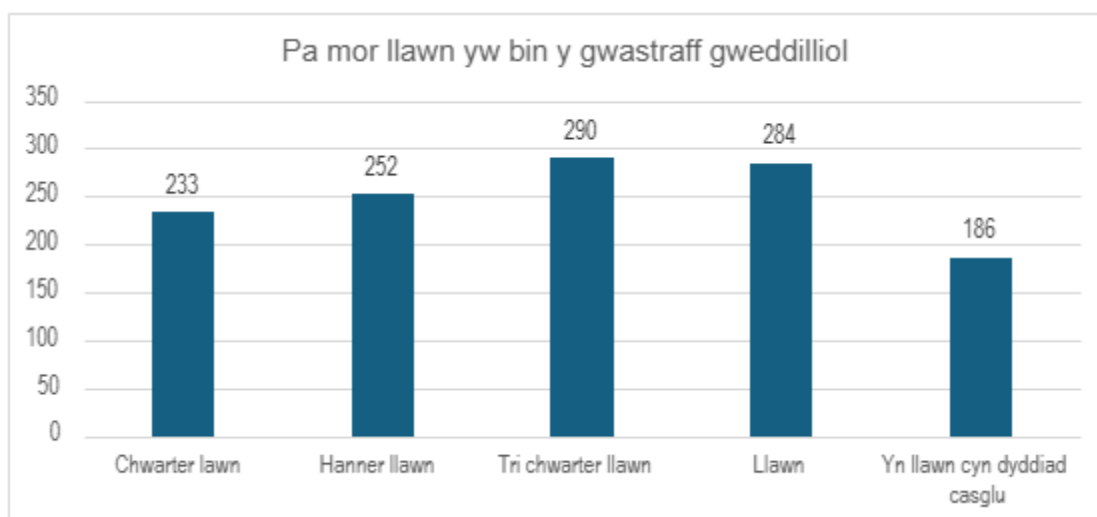
- 3.2.1 Mae strwythur gweithredol ardaloedd y De (Meirionnydd a Dwyfor) a'r Gogledd (Arfon) bellach wedi'i sefydlu ac yn gweithredu'n effeithiol. Mae'r system 'in-cab' Bartec yn weithredol ar gyfer casgliadau ailgylchu a gwastraff gweddilliol, ac mae wedi cyfrannu'n sylweddol at wella trefniadaeth a rheolaeth y swyddfa gefn. Mae'r system yn galluogi'r Adran i gynyddu effeithlonrwydd drwy addasu cylchdeithiau yn ddynamig yn unol ag anghenion gweithredol o ddydd i ddydd.
- 3.2.2 Mae uwchraddio'r system camerâu ar y cerbydau casglu hefyd wedi gwella gwelededd o waith y criwiau yn y maes, gan gryfhau iechyd a diogelwch a gwella'r gallu i ymateb i gwynion. Mae'r criwiau'n adrodd materion megis biniau heb eu gosod allan neu finiau sy'n rhy llawn, ac os bydd cwsmer yn cysylltu, cyfeirir yr alwad yn syth at y depo lle gellir gwirio'r wybodaeth ar y system yn syth a datrys y mater ar unwaith.
- 3.2.3 Mae gwaith ar y gweill ar hyn o bryd i ehangu defnydd o'r system Bartec i gynnwys casgliadau gwastraff masnachol, gwastraff gardd, clytiau ac i gefnogi'r broses o ddosbarthu biniau. Yn ogystal, mae gwaith cydweithredol yn parhau i sicrhau integreiddio llawn rhwng system Bartec a system rheolaeth cwsmer y Cyngor (Ffos), gan gryfhau llif gwybodaeth a gwella ymateb i gwsmeriaid.

3.3 G2: Adolygu trefniadau casglu ailgylchu gan gynnwys cynnydd disgwylidiedig lefelau ailgylchu i'r dyfodol

- 3.3.1 Er mai Gwynedd oedd un o'r awdurdodau cyntaf yng Nghymru i fabwysiadu cylch casglu gwastraff gweddilliol pob tair wythnos, ystyrir bellach fod capasiti wythnosol presennol y bin gwyrdd yn rhy fawr. O'i gymharu â gweddill awdurdodau Cymru, mae maint y bin gweddilliol wythnosol yn uchel; dim ond tri awdurdod — Caerffili, Abertawe a Wrecsam — sydd ar hyn o bryd â chynhwysedd bin gweddilliol uwch na Gwynedd.
- 3.3.2 Mae'r infograffeg isod yn dangos bod deunyddiau ailgylchu yn cael eu rhoi yn y bin gwyrdd, ac ymhlith swyddogion ailgylchu ceir y farn fod y bin bellach yn gweithredu fel "sgip" i nifer o aelwydydd.

- 3.3.3 Yn yr ymgynghoriad ar y Strategaeth, gofynnwyd i drigolion pa mor llawn oedd eu bin gweddilliol ar ddiwedd y cyfnod tair wythnos. Fel mae'r graff isod yn ei ddangos, o'r 1,245 o ymatebion, nododd 62% fod eu bin tua $\frac{3}{4}$ llawn neu lai, ond nododd 15% nad oeddent yn gallu ymdopi â'r capasiti presennol.

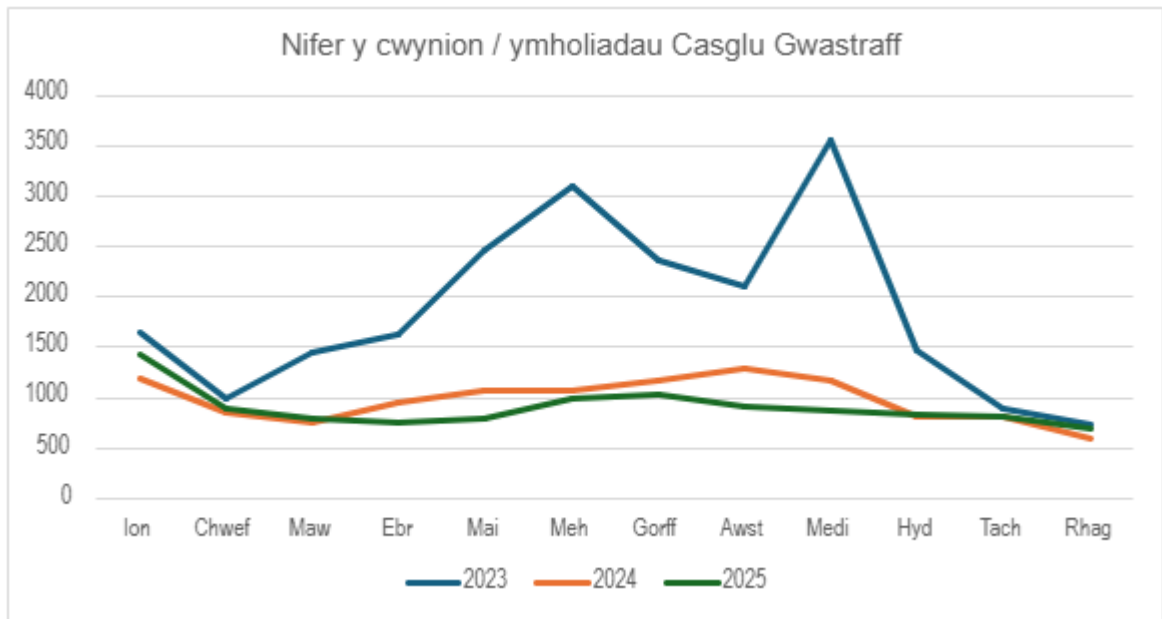

- 3.3.4 Pan ofynnwyd yn ystod yr ymgynghoriad a oedd trigolion yn fodlon derbyn casgliadau llai aml, mynegodd 59% eu gwrthwynebiad i unrhyw leihad yn yr amllder. Serch hynny, nodwyd hynny gan tua hanner o'r bobl a ddywedodd bod eu bin yn llawn ar ddiwrnod casglu. O ran newid maint y bin, dim ond 30% o'r ymatebwyr nad oeddent yn fodlon ystyried y posibilrwydd hwn.

- 3.3.5 Mae cwmni allanol wedi'i gomisiynu drwy WRAP Cymru i gynnal asesiad cychwynnol o amllder casgliadau, gan gynnwys dadansoddi capasiti wythnosol a'r effaith bosibl ar adnoddau a chyfraddau ailgylchu. Mae canlyniadau'r adolygiad hwn ar hyn o bryd yn cael eu hasesu.
- 3.3.6 Rydym wedi dechrau treialu'r defnydd o sachau hesian ar gyfer deunyddiau ailgylchu. Hyd yma, treialwyd mewn tua 1,500 o gartrefi ar draws tair cylchdaith yn Arfon, er mwyn asesu eu heffeithiolrwydd mewn gwahanol gyd-destunau. Roedd y lleoliadau'n cynnwys Llanberis a Nant Peris, rhannau o ganol Caernarfon, Waunfawr a rhan o Bontnewydd.
- 3.3.7 Darparodd WRAP Cymru gymorth i gaffael y sachau ac i sefydlu trefniadau monitro. Dewiswyd treialu sachau oherwydd eu capasiti uwch, eu hyblygrwydd, a'r gost sylweddol is o'u prynu a'u dosbarthu o gymharu â bocsys ailgylchu.
- 3.3.8 Prif ganfyddiad y treial cychwynnol oedd cynnydd cymedrol yn y gyfradd cyfranogi mewn ailgylchu. Cofnodwyd y lefel uchaf o foddhad â'r sachau ymhlith preswylwyr fflatiau a thai teras. O'r ymatebion i'r arolwg, roedd 78% o'r cyfranogwyr yn fodlon defnyddio sachau ar gyfer deunyddiau ychwanegol.
- 3.3.9 Prif negeseuon yr ymatebion oedd yr angen i wella dyluniad y sachau, mynd i'r afael â'r canfyddiad eu bod yn dueddol o gael eu colli mewn tywydd gwyntog, a deall dylanwad maint y bin gweddilliol ar berfformiad ailgylchu. Fel rhan o'r ymgynghoriad ar y Strategaeth Wastraff a gynhaliwyd ddiwedd 2025 (gweler paragraff 3.12), gofynnwyd cwestiwn penodol ynghylch defnyddio sachau ar gyfer deunyddiau penodol. O'r ymatebion, roedd 35% yn fodlon defnyddio sachau i ailgylchu cardfwrdd a phapur, a 32% yn fodlon eu defnyddio ar gyfer plastigion a chaniau.
- 3.3.10 Mae dros hanner awdurdodau lleol Cymru yn defnyddio sachau neu fagiau ar gyfer ailgylchu, gyda chyfradd ailgylchu gyfartalog o 69.7% ymhlith yr awdurdodau hynny, o'i gymharu â chyfartaledd o 67.5% ymhlith yr awdurdodau sy'n defnyddio system trolibocs. Fodd bynnag, mae'r sampl yn rhy fach i alluogi casgliadau pendant, ac mae ffactorau eraill — megis maint y bin gweddilliol ac amllder casgliadau — yn gallu dylanwadu ar y canlyniadau.
- 3.3.11 Bwriedir cynnal cynllun peilot pellach mewn ardaloedd gwahanol o Wynedd yn ddiweddarach eleni.

3.4 G3: Adolygu trefn gwynion.

- 3.4.1 Drwy fuddsoddi mewn technoleg ac adleoli'r cyfrifoldeb am gwynion casglu i'r depos, mae nifer y cwynion wedi gostwng yn sylweddol dros y tair blynedd diwethaf. Mae'r Adran yn monitro'r dangosydd hwn yn rheolaidd, ac mae'n parhau i fod yn un o'r prif fesurau perfformiad a drafodir yn y cyfarfodydd herio perfformiad. Mae'r graff isod yn dangos y gostyngiad parhaus dros y cyfnod hwn. Er bod y duedd bellach yn ymddangos fel pe bai wedi sefydlogi, mae'r lefel bresennol yn cyfateb i gwynion sy'n cynrychioli tua 0.2% o'r gwaith; hynny yw, o'r tua 19,000 o gynwysyddion a gesglir bob dydd ledled y Sir, derbynnir tua 40 o gwynion.

3.4.2 Y disgwyliad yw y bydd integreiddio llawn y system Bartec yn cyfrannu at ostyngiad pellach yn y nifer o gwynion. Fodd bynnag, y prif elfen o ran gwella ansawdd y data yw'r gallu i adnabod yn glir pa gwynion sy'n gyfrifoldeb Cyngor Gwynedd a pha rai nad ydynt — er enghraifft, achosion lle nad oedd y bin wedi'i roi allan ar y diwrnod casglu.

3.5 **G4: Data sydd o ddefnydd ac ar gael yn rheolaidd – gwaith wedi ei gwblhau (gweler atodiad 1).**

3.6 **G5: Newid ymddygiadau i leihau lefel gwastraff gweddilliol ac uchafu ailgylchu**

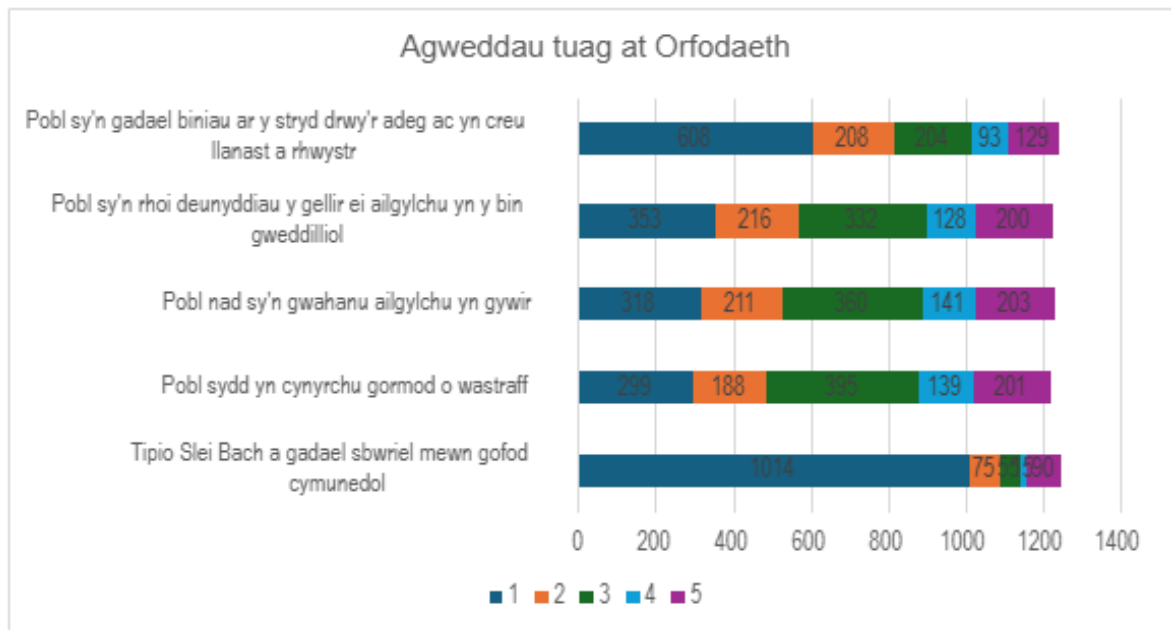
3.6.1 Mae gwaith y swyddogion ailgylchu yn cael ei werthfawrogi'n fawr gan y cyhoedd. Er hyn, dylid nodi mai pedwar swyddog yn unig sy'n gweithredu ar draws Gwynedd, felly mae eu gwaith yn rhan ehangach o ymdrech newid ymddygiad er mwyn cyfrannu at gyrraedd y targed ailgylchu o 70%. Fodd bynnag, cydnabyddir mae angen datblygu rhaglen mwy effeithiol i ymgysylltu gyda'r cyhoedd a sicrhau newid sylweddol yn ymddygiad trigolion. Mae'r swyddogion yn gwneud cyfraniad gwerthfawr drwy gefnogi unigolion i ailgylchu'n gywir ac wrth ddatrys problemau sy'n ymwneud â biniau mewn cartrefi neu ardaloedd penodol; serch hynny, mae angen symud i ffwrdd o'r syniad mai "datrys problemau" yw eu prif rôl.

3.6.2 Dylid nodi hefyd fod y swyddogion eisoes yn trefnu nifer o weithgareddau rhagweithiol, megis yr ymgyrch bwyd yn Harlech, cyfrannu at wythnos las y myfyrwyr, hyrwyddo wythnos "Mwy nag Ailgylchu", a chydweithio i wella delwedd biniau mewn ardaloedd yng nghanol Bangor.

3.6.3 Mae'r ymgynghoriad ar y Strategaeth wedi tynnu sylw at sawl maes posibl i'w datblygu. Un o'r sgoriau isaf a gofnodwyd yn y rhan sy'n ymwneud ag ymgysylltu oedd y ffordd rydym yn rhannu gwybodaeth drwy lythyru traddodiadol. Gyda chefnogaeth WRAP Cymru, bydd llythyrau'n cael eu hanfon at holl gartrefi Gwynedd yn fuan, gyda gwybodaeth ymarferol am y casgliadau ailgylchu. Ar yr un pryd, nododd 80% o'r ymatebwyr eu bod yn defnyddio ap Gwynedd neu wefan y Cyngor, gan amlygu cyfle clir i gryfhau ein dulliau cyfathrebu digidol — yn enwedig drwy sianeli cyfryngau cymdeithasol.

3.6.4 Rydym yn bwriadu cydweithio ag elusen er mwyn sicrhau bod ein negeseuon am ailgylchu yn cyrraedd mwy o ysgolion ar draws y Sir.

- 3.6.5 Mae'r wybodaeth a gesglir gan y criwiau casglu drwy Bartec hefyd yn ein galluogi i nodi cartrefi sydd angen cymorth ychwanegol — megis y rhai sy'n cynhyrchu llawer iawn o wastraff neu nad ydynt yn ailgylchu'n gywir.
- 3.6.6 Ein nod yw annog a pherswadio trigolion i wella eu harferion ailgylchu, ond mae'n rhaid cydnabod bod terfyn i effeithiolrwydd dulliau gwirfoddol. Mewn rhai achosion, bydd angen ystyried defnyddio dulliau gorfodi. Mae gan y Cyngor bwerau gorfodi, megis mewn perthynas â chadw biniau ar y stryd neu gamddefnyddio biniau. Yn ystod yr ymgynghoriad, gofynnwyd am farn y cyhoedd ar ddefnyddio gorfodaeth, a nodir y canlyniadau isod. Mae sgôr o 1 yn dynodi cytuno'n gryf â'r datganiad.

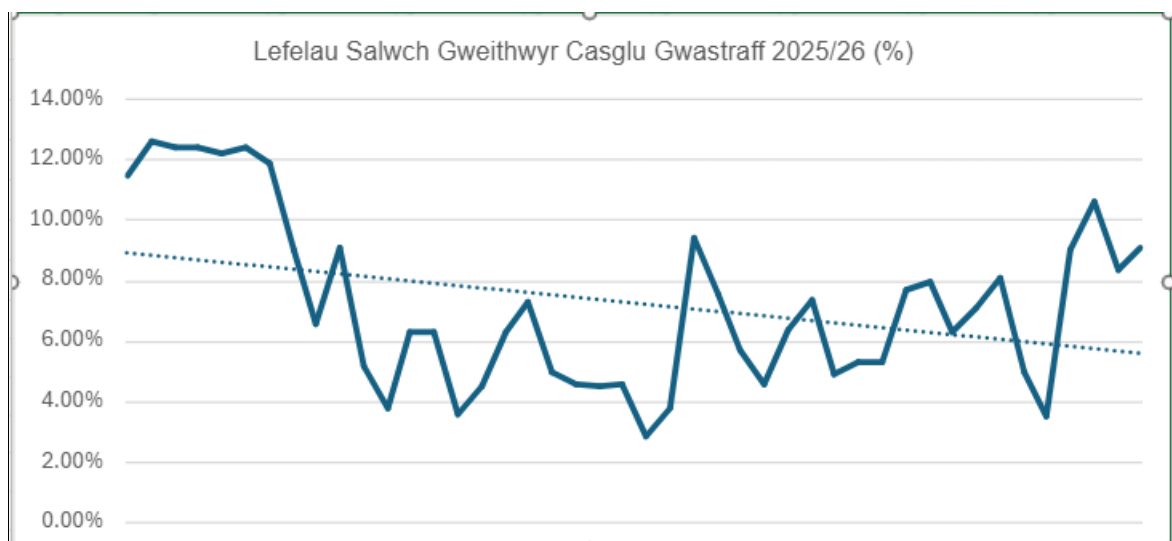
- 3.6.7 O ran canolfannau ailgylchu, rydym wedi dechrau agor bagiau duon ac ehangu'r gwaith o aildddefnyddio. Er bod hyn wedi arwain at rywfaent o anffodlonrwydd ar y cychwyn, credir bod egluro'r rhesymeg y tu ôl i'r newid wedi bod yn allweddol i sicrhau derbyniad ehangach. Mae'r treialon cynnar wedi dangos gostyngiad yn y gwastraff gweddilliol. Rydym hefyd yn cydweithio ag elusennau lleol i aildddefnyddio dodrefn, teganau plant, ac mae paent ail-law ar gael i unrhyw un sydd ei angen. Yn ogystal, mae cais wedi'i gyflwyno i Lywodraeth Cymru am gyllid i uwchraddio a gwella canolfannau ailgylchu Dolgellau a Phwllheli.

3.7 G6: Cynllun asedau gwastraff

- 3.7.1 Un o'r chwe amcan allweddol yn y Strategaeth yw sicrhau isadeiledd sy'n addas ar gyfer y dyfodol. Yn unol â hyn, mae'r Adran yn bwriadu buddsoddi yn ailddatblygu safleoedd trosglwyddo a phrosesu gwastraff Harlech a Chaernarfon, er mwyn sicrhau eu bod yn gallu ymdopi â chynnydd yn nifer a mathau'r deunyddiau a dderbynnir yn y blynyddoedd i ddod. Mae'r gwaith hwn hefyd yn hanfodol i sicrhau cydymffurfiaeth â gofynion trwyddedu cyfoes, yn ogystal â chynnal ansawdd y deunyddiau ailgylchu fel bod modd sicrhau'r incwm gorau posibl.
- 3.7.2 Rydym wedi bod yn gweithio gyda WRAP Cymru a Phartneriaethau Lleol ers peth amser, ac mae cynlluniau cychwynnol bellach wedi'u derbyn. Fodd bynnag, mae'n bwysig cydnabod y bydd angen buddsoddiad sylweddol er mwyn gwireddu'r cynlluniau hyn yn llawn.
- 3.7.3 Dangosodd yr ymgynghoriad ar y Strategaeth Wastraff fod 76% o drigolion yn ystyried bod prosesu gwastraff o fewn Gwynedd yn bwysig.

3.8 G7: Rheoli gorwariant [yn bennaf yn deillio o salwch a goramser y gweithlu]

- 3.8.1 Roedd sicrhau rheolaeth dros y gorwariant yn un o'r prif flaenoriaethau pan drosglwyddwyd y Gwasanaeth Gwastraff ac Ailgylchu i'r Adran Amgylchedd. Ar y pryd, roedd y gorwariant yn amrywio rhwng £1.5 miliwn a £1.7 miliwn. Mae adroddiad Cyllideb Refeniw 2025/26 – Adolygiad Diwedd Tachwedd 2025, a gyflwynwyd i'r Cabinet ar 20 Ionawr 2026, yn nodi mai'r amcan ar gyfer 2025/26 yw sefyllfa o orwariant o £617k. Nodwyd yn yr adroddiad fod “y gwaith o ailstrwythuro a chyflwyno newidiadau i'r maes yn parhau gyda nifer o gamau ynghlwm â'r broses, gyda rhai o'r camau yn llithro i 2026/27 ac felly nifer o gynlluniau arbedion yn llithro o ganlyniad i'r heriau ailstrwythuro”.
- 3.8.2 Yn ogystal â rheoli lefel y gorwariant, mae cynlluniau arbedion gwerth £1.45 miliwn wedi'u hadnabod ar gyfer Gwasanaethau Gwastraff ac Ailgylchu fel rhan o Strategaeth Arbedion y Cyngor. Mae'r rhestr lawn o'r arbedion hyn wedi'i chynnwys yn Atodiad 2, ynghyd â sylwadau ar eu statws presennol.
- 3.8.3 Un o brif ofnion y briff gwreiddiol oedd sicrhau gwell rheolaeth dros lefelau salwch. Ar y pryd, roedd salwch nid yn unig yn cael effaith negyddol ar forâl y gweithlu, ond hefyd yn creu costau ychwanegol i'r gwasanaeth drwy orfod talu am weithwyr llanw neu oramser i gwblhau cylchdeithiau. Ar adegau, roedd lefelau salwch mor uchel fel nad oedd modd sicrhau cerbyd ar gyfer pob cylchdaith. Ers cyflwyno Bartec, nid yw salwch wedi arwain at ganslo cylchdeithiau. Mae'r graff isod yn dangos y lleihad yn lefelau salwch yn 2025–26. Er cymhariaeth, collodd gweithwyr y gwasanaeth gwastraff 1.6 diwrnod o waith y mis oherwydd salwch, o'i gymharu â chyfartaledd o 1 diwrnod y mis ar draws gwasanaethau eraill y Cyngor.

- 3.8.4 Drwy drafodaethau gyda'r gweithlu a'r undebau, cytunwyd i barhau â'r trefniadau tasg a gorffen. Fodd bynnag, yn wahanol i'r drefn flaenorol lle'r oedd y trefniant yn cael ei ystyried ar sail unigol, mae'r pwyslais bellach ar drefniant tasg a gorffen cyfunol. Credir bod y newid hwn wedi cyfrannu at well awyrgylch tîm ac wedi arwain at ostyngiad sylweddol yn lefelau goramser.
- 3.9 G8: Sicrhau bod rheolaeth gadarn ar gytundebau gyda phartïon eraill sy'n derbyn ein gwastraff

- 3.9.1 Rydym wedi adolygu nifer o gytundebau ac wedi gallu sicrhau arbedion o ganlyniad i'r gwaith hwn. Fodd bynnag, gan nad yw'r asedau presennol yn addas i'r diben, mae'n anodd cyflawni pob agwedd o'r gwaith yn fewnol ar hyn o bryd. Gyda'r buddsoddiad priodol, bydd cyfleoedd gwell i brosesu mwy o'n deunyddiau ein hunain yn y dyfodol.
- 3.9.2 Mae sicrhau ffynhonnell gynaliadwy o incwm drwy wastraff masnachol a thai gwyliau yn hanfodol i'r gwasanaeth, ac mae wedi'i nodi fel un o'r prif risgiau ar gofrestr risg yr Adran. Ym mis Ebrill 2024, cyflwynodd Llywodraeth Cymru Reolau Ailgylchu yn y Gweithle, gan osod gofynion cyfreithiol ar fusnesau i wahanu gwastraff yn yr un modd ag aelwydydd. O ganlyniad, bu'n ofynnol i Gyngor Gwynedd, fel gweithredwr casglu, gasglu deunyddiau gwastraff ac ailgylchu o fusnesau ar wahân am y tro cyntaf. Mae'n rhaid cydnabod bod gweithredu'r drefn hon ar gyfer gwastraff masnachol wedi bod yn her sylweddol ac wedi amlygu gwendidau sylfaenol yn ein systemau a'n trefniadau busnes.
- 3.9.3 Mae trefniadau hanesyddol y Gwasanaeth Gwastraff Masnachol wedi arwain at raniad gweithredol rhwng yr elfen gasglu a'r elfen sy'n gyfrifol am osod cytundebau. Yn dilyn adolygiad Ffordd Gwynedd o'r gwasanaeth, daethpwyd i'r casgliad bod y trefniadau presennol yn creu rhwystrau gweithredol, yn arwain at densiwn, ac yn cyfyngu ar effeithlonrwydd
- 3.9.4 Er bod system newydd wedi'i phrynu i wella effeithlonrwydd y swyddfa gefn, mae'r trefniadau presennol o ran dosbarthiad gwaith rhwng y ddau wasanaeth yn parhau i greu anawsterau, diffyg atebolrwydd ac ansicrwydd ynghylch cyfrifoldebau rheolaethol. O ganlyniad, nid yw'r Adran yn gallu manteisio'n llawn ar gyfleoedd yn y farchnad ac mae'n colli potensial i gynyddu ffynonellau incwm
- 3.9.5 Bydd ailstrwythuro'r gwasanaeth yn cynnig cyfle i fynd i'r afael â nifer o'r rhwystrau hyn ac i gryfhau'r trefniadau gweithredol a busnes

3.10 G9: Cynllun Cyfathrebu - Hwn wedi ei gynllunio ar ôl mabwysiadu'r Strategaeth Wastraff.

- 3.10.1 Tra bod rhaglen waith ar gyfer y tîm swyddogion ailgylchu sy'n ymwneud gyda gwaith cyfathrebu a newid ymddygiad, mae'r maes yma wedi ei adnabod fel blaenoriaeth yn y Strategaeth Wastraff ddrafft. Bwriedir felly ddatblygu a rhoi cynllun cyfathrebu newydd ar waith a fydd yn ymateb i'r canfyddiadau o'r arolwg cyhoeddus ac yn plethu gyda phrif amcanion y Strategaeth.

3.11 G10: Trefniadau Iechyd a Diogelwch

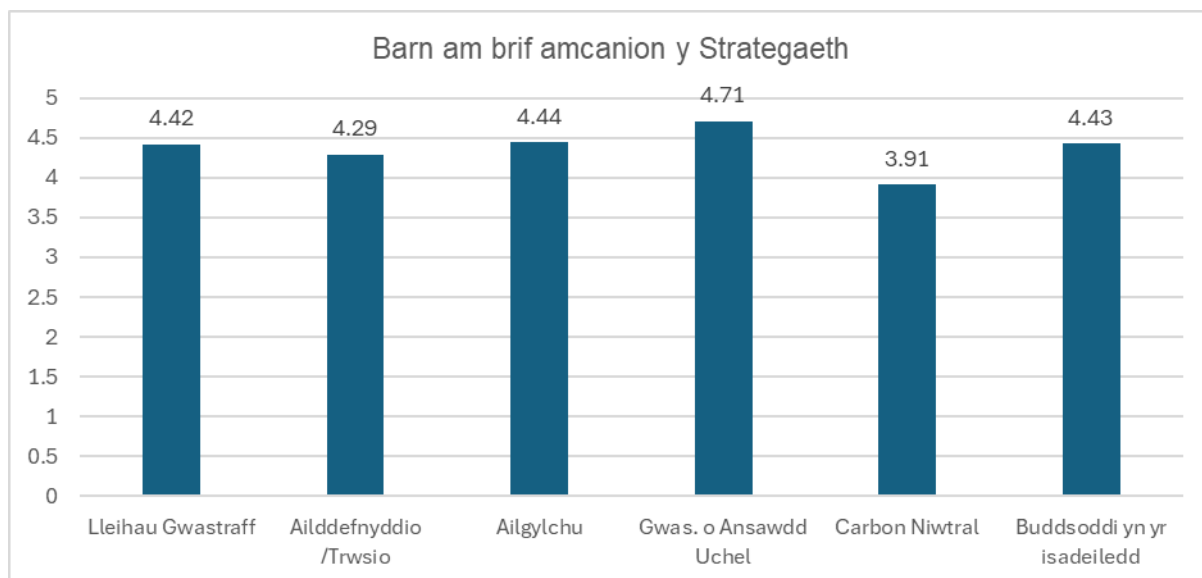
- 3.11.1 Mae dau swyddog penodol yn gyfrifol am oruchwylio materion iechyd a diogelwch o fewn y gwasanaethau gwastraff. Mae'r ddamwain drist a ddigwyddodd yng Nghonwy y llynedd wedi tynnu sylw at natur wirioneddol y peryglon sy'n gysylltiedig â'r diwydiant. Rydym wedi buddsoddi mewn camerâu, sy'n arf pwysig ar gyfer monitro diogelwch y criwiau, ac yn ddiweddar rydym hefyd wedi dechrau cynnal asesiadau risg ar bob cylchdaith.
- 3.11.2 Nid yw'n glir o fewn y strwythur presennol pwy sy'n gyfrifol yn uniongyrchol am iechyd a diogelwch y gwasanaeth, ac o ganlyniad mae ansicrwydd ynghylch atebolrwydd.
- 3.11.3 Mae'r diffyg cydnawsedd rhwng atebolrwydd ffurfiol a gweithrediad ymarferol yn peri risg sefydliadol, gan danseilio'r gallu i ymateb yn gyflym ac yn effeithiol i faterion iechyd a diogelwch. Bydd ailstrwythuro'r gwasanaeth yn cynnig cyfle i fynd i'r afael â'r rhwystrau hyn a chryfhau'r trefniadau llywodraethu.

3.12 G11: Sefydlu strategaeth gadarn ar gyfer Gwastraff ac Ailgylchu.

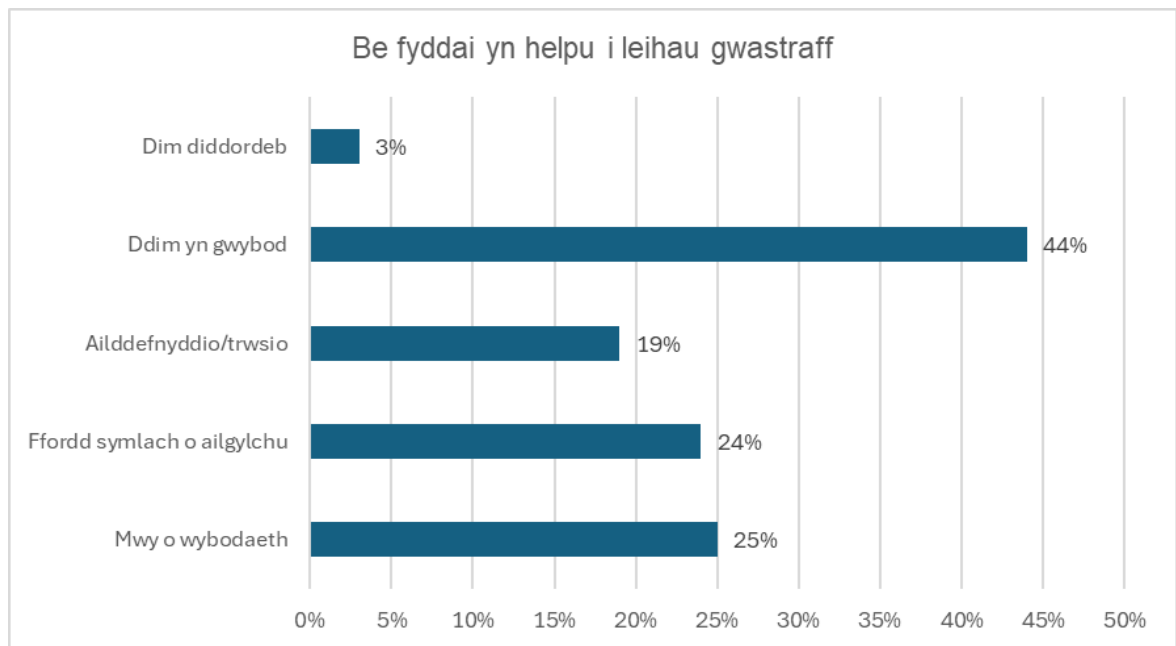
3.12.1 Cynhaliodd Cyngor Gwynedd ymgynghoriad cyhoeddus ar y Strategaeth Wastraff ddrafft rhwng mis Hydref a mis Tachwedd 2025. Roedd yr ymgynghoriad yn cynnwys 52 o gwestiynau a oedd yn casglu barn a gwybodaeth gan y cyhoedd. Derbyniwyd cyfanswm o 1,266 o ymatebion. Er fod y gwaith o dadansoddi yn parhau, mae'r isod yn cyflwyno'r prif ganlyniadau a'r prif ganfyddiadau cychwynnol.

3.12.2 Cafwyd cynrychiolaeth o ymatebion o bob rhan o Wynedd (Atodiad 3), ac roedd y proffil oedran yn eithaf cynrychioliadol o'r boblogaeth leol. Fodd bynnag, nodwyd tuedd i dan-adrodd gan ymatebwyr o dan 57 oed, a gor-adrodd gan drigolion 57 oed a hŷn. Derbyniwyd cyfran uwch o ymatebion gan ferched o gymharu â'r boblogaeth ehangach yng Ngwynedd. Cafwyd ymateb gan 29 o aelodau etholedig, er bod posibilrwydd bod rhai aelodau hefyd wedi ymateb fel aelodau o'r cyhoedd. Roedd lefel yr ymateb gan fusnesau yn arbennig o isel.

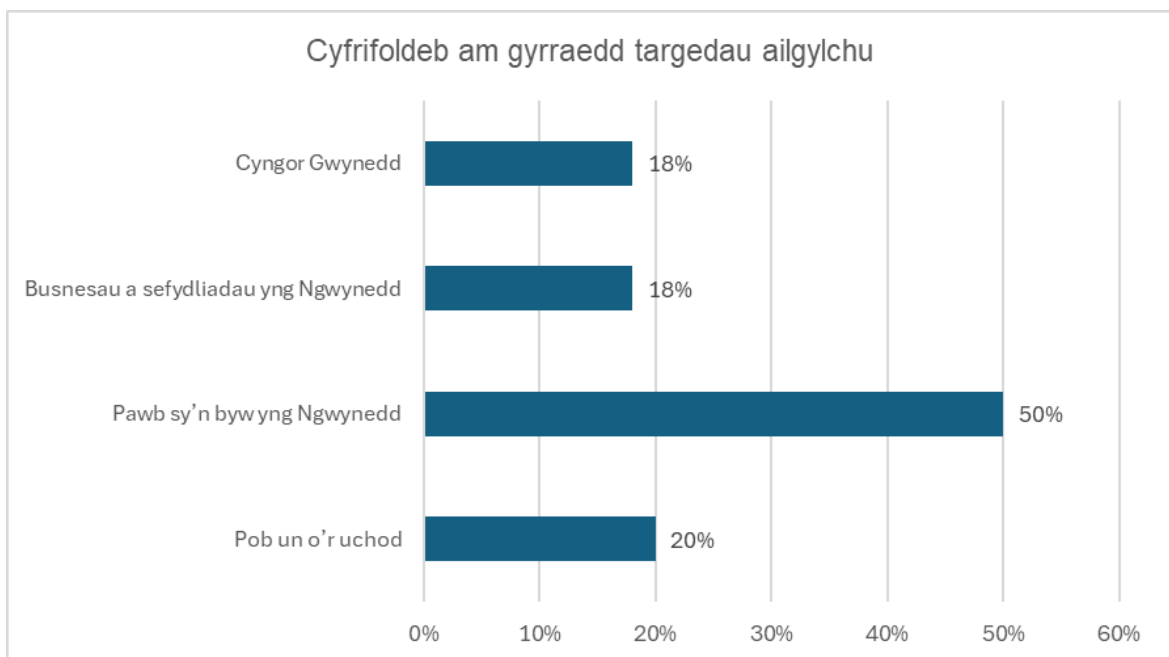
3.12.3 Roedd chwe amcan allweddol wedi'u nodi yn y Strategaeth, a gofynnwyd i'r cyhoedd raddio eu pwysigrwydd ar raddfa o 1 i 5, gyda 5 yn dynodi pwysigrwydd uchel. Yr amcan a gafodd y gefnogaeth uchaf oedd sicrhau gwasanaeth o ansawdd, gyda lefelau cefnogaeth ar gyfer yr holl amcanion fel a ganlyn.

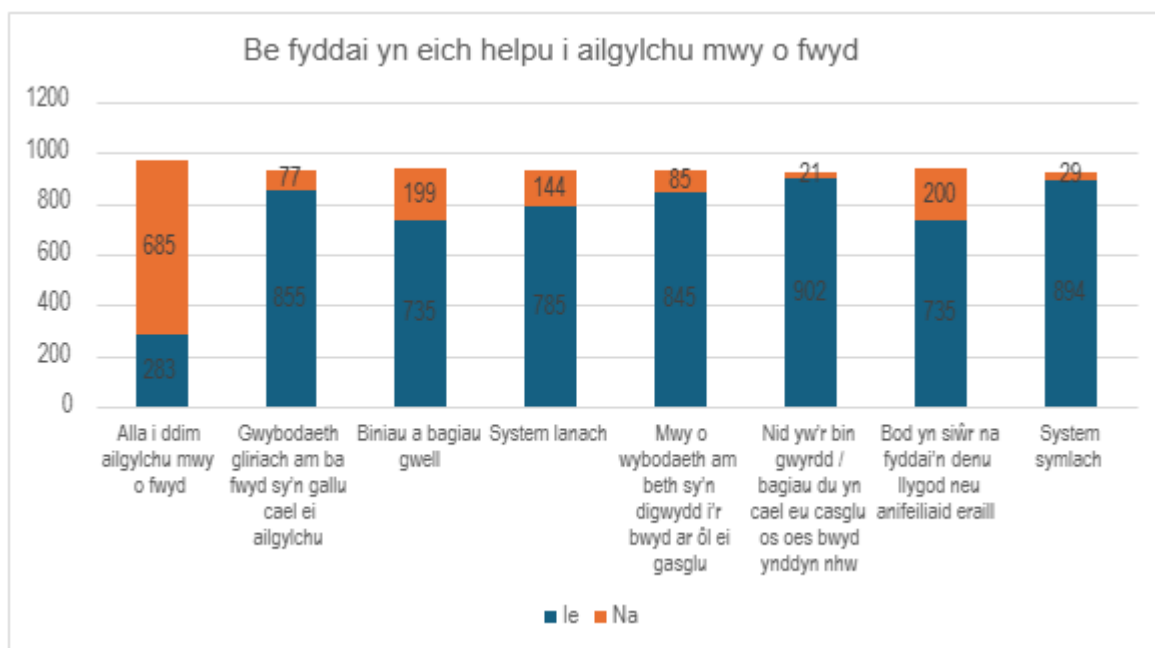
3.12.4 Gofynnwyd i ymatebwyr ba mor bwysig oedd lleihau gwastraff, a nododd 87% eu bod yn ystyried hyn yn bwysig. Mae'r graff isod yn dangos y ffactorau a fyddai'n eu helpu i wneud hynny, gyda 44% yn nodi nad oeddent yn gwybod sut i leihau eu gwastraff ymhellach. Y rhwystrau mwyaf a nodwyd oedd y nifer o ddeunyddiau na ellir eu hailgylchu, ynghyd â lefelau uchel o ddeunydd pecynnu "upstream".

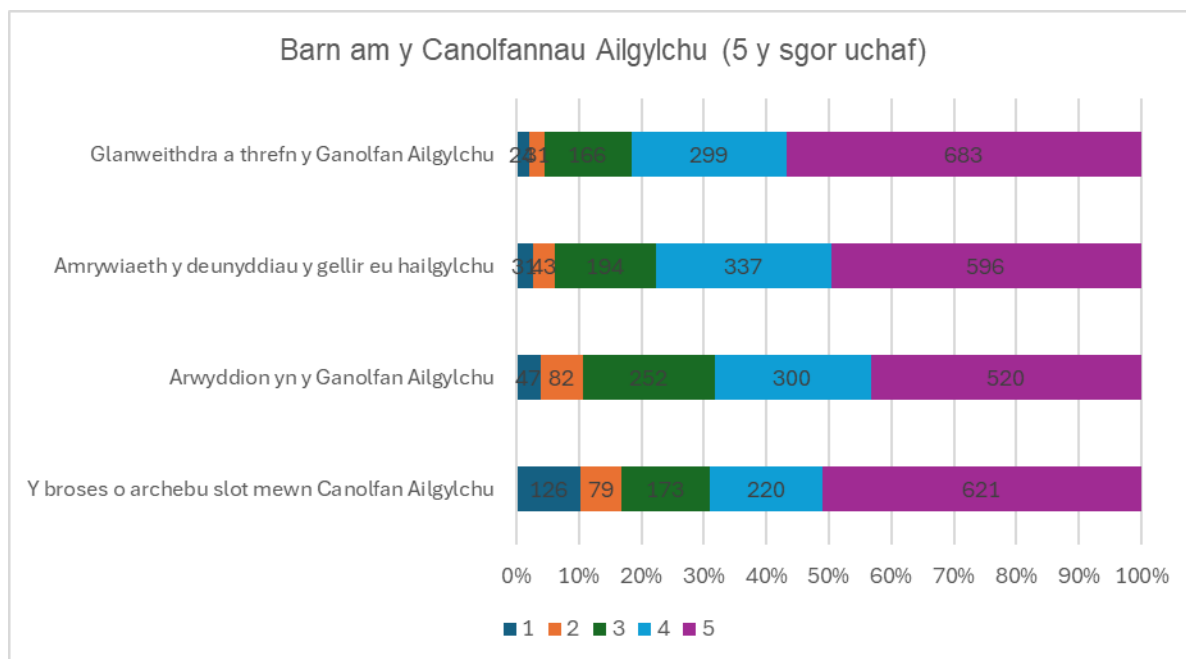
3.12.5 Gofynnwyd i ymatebwyr bwy y dylai fod yn gyfrifol am gyrraedd y targed ailgylchu cenedlaethol. Mewn cwestiwn opsiwn ie/na, nododd 50% mai cyfrifoldeb pob un ohonom yng Ngwynedd yw hyn. O'r ymatebion rhydd, nododd 36 o ymatebwyr mai cyfrifoldeb Llywodraeth Cymru yw sicrhau cyrhaeddiad y targed. Yn ogystal, mynegodd 84% eu barn ei bod yn bwysig bod y Cyngor yn cyflawni'r targed ailgylchu.

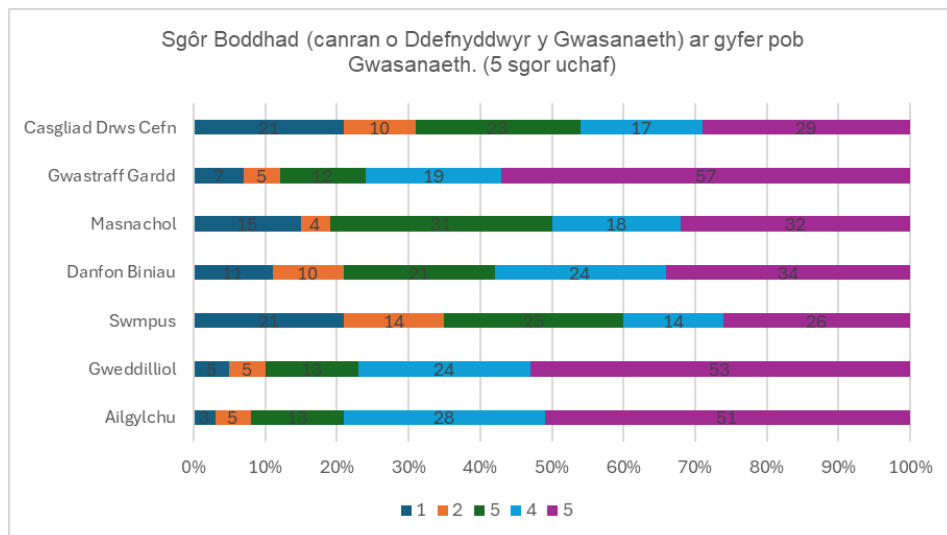
3.12.6 Er bod 90% o ymatebwyr wedi nodi eu bod yn ailgylchu popeth y gallant, mae hyn yn anghyson â'r data sy'n dangos cynnwys y bin gweddilliol. Yn ogystal, nododd 70% eu bod yn ailgylchu eu gwastraff bwyd, er bod tystiolaeth yn dangos bod 27% o gynnwys y bin gwyrdd yn dal i fod yn fwyd (gweler 3.3.7). Mae hyn yn awgrymu bylchau sylweddol rhwng ymddygiad a chanfyddiad, ac yn tynnu sylw at yr angen am fwy o eglurder, cyfathrebu a chefnogaeth i drigolion

3.12.7 Cafwyd sylwadau cadarnhaol ynghylch y gwasanaeth yn ein canolfannau ailgylchu, gan gynnwys mewn perthynas â'r system archebu slotiau ar gyfer mynediad, a ystyriwyd yn weithredol ac yn effeithiol gan nifer o ymatebwyr.

3.12.8 Er ein bod wedi canolbwyntio ar gwynion ynghylch casgliadau ailgylchu a chasgliadau domestig ym mharagraff 3.4.1, mae'r graff isod yn dangos lefelau uchel o foddhad â'r gwasanaethau casglu: 91% ar gyfer casgliadau ailgylchu a gweddilliol, a 87% ar gyfer casgliadau gwastraff gardd. Mae hyn yn awgrymu bod y gwasanaethau craidd yn cael eu gwerthfawrogi'n eang gan drigolion, ond bod lle amlwg i wella mewn meysydd eraill o'r gwasanaeth.

3.12.9 Byddwn yn symud ymlaen yn awr i ddadansoddi'r canlyniadau yn fanylach ac i ymgorffori'r syniadau perthnasol yn y Strategaeth, gyda'r bwriad o gyflwyno adroddiad ar gyfer mabwysiadu'n ffurfiol cyn yr haf.

3.13 G12: Adolygu trefniadau presennol y gwasanaeth dosbarthu biniau, bocsys a sachau i drigolion

3.13.1 Mae'r gwasanaeth danfon biniau dan bwysau sylweddol oherwydd y galw digynsail am gyfarpar. Yn 2023–24, derbyniwyd 35,855 o geisiadau am wahanol fathau o eitemau a chyfarpar (heb gynnwys cyfarpar masnachol). Er bod y ffocws yn y blynyddoedd cynnar ar ôl trosglwyddo'r maes Gwastraff wedi bod ar wella'r gwasanaeth casglu, mae'n amlwg bellach bod angen rhoi sylw penodol i'r gwasanaeth danfon biniau. Mae'n bwysig pwysleisio nad yw'r mater hwn yn adlewyrchu ar y gweithlu, ond yn hytrach ar y lefel reolaethol.

3.13.2 Rydym wedi cynnal trafodaethau gyda swyddogion, ac mae nifer o syniadau wedi'u cynnig i wella'r ddarpariaeth. Ymhlith yr opsiynau y byddwn yn eu hystyried yn ystod y flwyddyn mae:

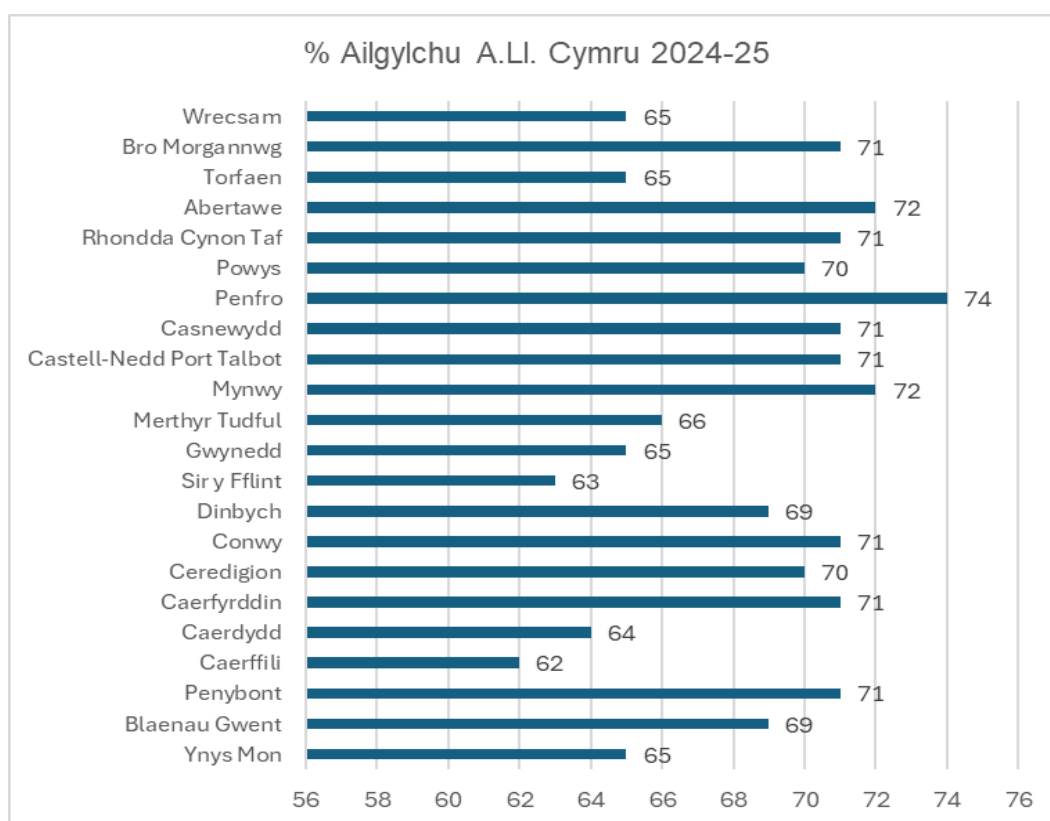
- Adolygu trefniadau llif gwaith — sicrhau bod prosesau archebu, paratoi a danfon yn fwy effeithlon ac yn llai dibynnol ar gamau â llaw drwy ddefnyddio Bartec / Gwefan.
- Gwell cydgysylltu â'r criwiau casglu — defnyddio data Bartec i nodi anghenion cyfarpar yn rhagweithiol ac i leihau oedi di-angen.
- Optimeiddio stoc a storio — sicrhau bod digon o gyfarpar ar gael ar bob adeg a lleihau oedi sy'n deillio o brinder stoc.
- Adolygu adnoddau staffio — asesu a yw'r capasiti presennol yn ddigonol i ymdopi â'r galw cynyddol ac a oes angen ailfodelu'r tîm.
- Gwella cyfathrebu â thrigolion — darparu gwybodaeth gliriach am amserlenni danfon a statws ceisiadau, gan leihau'r angen am ymholiadau dilynol.
- Archwilio'r posibilrwydd o gasglu cyfarpar o safleoedd lleol — asesu a ellir galluogi trigolion i gasglu cyfarpar o siopau Gwynedd neu ganolfannau ailgylchu, ar yr amod bod system stoc gadarn ar waith yn gyntaf.
- Adolygu'r defnydd o Cartgylchu — penderfynu a ddylid dod â'r defnydd o'r bocsys Cartgylchu i ben yn raddol a hyrwyddo defnydd ehangach o sachau hesian ar gyfer ailgylchu.
- Rheoli'r galw am finiau a chyfarpar — ystyried opsiynau i reoli'r galw cynyddol, gan fod archebu biniau yn rhy hawdd ar hyn o bryd. Er nad yw'r Cyngor yn dymuno cyflwyno ffi ar hyn o bryd, efallai y bydd angen ystyried hyn yn y dyfodol os na fydd y galw'n lleihau. Dylid nodi bod 10 o awdurdodau lleol yng Nghymru eisoes yn codi tâl am adnewyddu bin gweddilliol, gyda ffioedd yn amrywio o £5 i £60.

3.14 G13: Carbon isel.

3.14.1 Mae gan y gwasanaeth tua 100 o gerbydau casglu a gwaredu gwastraff. Ar hyn o bryd nid ydym wedi gallu buddsoddi llawer mewn cerbydau casglu gwastraff trydan. Fodd bynnag, rydem yn parhau i anelu at ddatgarboneiddio ein fflyd erbyn 2030, ond bydd angen inni fel Adran gydweithio yn agos efo'r Gwasanaeth Fflyd i edrych ar y dechnoleg a'r cynllun busnes yn fanwl, oherwydd ar hyn o bryd mae cerbydau trydan tua dwbl pris cerbyd disel ac mae diffyg capasiti yn yr isadeiledd lleol i wefru y mathau hyn o gerbydau.

3.15 Cynnydd a heriau o ran cyrraedd targed ailgylchu 70% o wastraff

3.15.1 Mae perfformiad ailgylchu Cyngor Gwynedd ar gyfer 2024–25 yn 65.3%. O ganlyniad, mae'r Cyngor wedi llithro i lawr y safleoedd o gymharu ag awdurdodau lleol eraill yng Nghymru (gweler y graff isod). Lllynedd gwelodd 20 o'r 22 awdurdod gynnydd yn eu cyfraddau ailgylchu, gan gynnwys Gwynedd, a llwyddodd 12 awdurdod lleol i gyrraedd y targed statudol o 70%. Mae methu â chyrraedd y targed cenedlaethol yn cynyddu'r risg o gosbau ariannol.

3.15.2 Mae Cyfoeth Naturiol Cymru wedi cyhoeddi rhybudd ynghylch cywirdeb y data sy'n ymwneud ag ailgylchu pren/coed. Yn seiliedig ar y wybodaeth sydd ar gael, amcangyfrifir y bydd y gyfradd ailgylchu genedlaethol ar gyfer Cymru yn 2024–25 o leiaf 1% yn is na'r ffigurau a gyhoeddwyd. Ar lefel awdurdod lleol, gall yr effaith amrywio'n sylweddol: nid yw rhai awdurdodau'n cael eu heffeithio o gwbl, tra gallai'r gyfradd ar gyfer eraill ostwng rhwng 1% a 5%. Er ein bod yn hyderus fod Cyngor Gwynedd wedi cyfrifo ailgylchu pren yn gywir, mae'r sefyllfa'n codi cwestiynau ynghylch tegwch a chysondeb cymariaethau rhwng awdurdodau.

3.15.3 Mae'r Strategaeth Ailgylchu yn gam cyntaf pwysig ar y daith tuag at gyrraedd y targed o 70%, ac mae'r ddogfen yn nodi'r cynlluniau a'r uchelgais i wireddu hynny.

3.15.4 Mae cyllid ychwanegol wedi dod ar gael drwy EPR, a byddwn yn paratoi achos busnes i ddefnyddio'r cyllid hwn nid yn unig ar gyfer datblygu cynlluniau cyfalaf ond hefyd i gefnogi cynlluniau gweithredol a fydd yn ein galluogi i gyrraedd y targed o 70%.

3.15.5 Mae'r tabl isod yn darparu bras-ddarlun o'r math o gamau a allai sicrhau cynnydd pellach yn y gyfradd ailgylchu. Ymarferiad desg yw hwn ar hyn o bryd, ac mae angen gwaith manylach a chraffu cyn y gellir cadarnhau'r manylion yn derfynol:

Cyfradd Ailgylchu Cyngor Gwynedd 2024-25	65.30%	
Casglu Gwastraff yn llai aml neu leihau capasiti y bin	2.11%	Arbediad tymor-hir
Cynyddu ailgylchu 12% o fusnesau (tebyg i ffigyrau domestig)	0.42%	Arbediad tymor-hir
Cynyddu cyfradd bwyd i 25%	0.35%	Arbedion tymor-hir
Ailgylchu o leiaf 50% o'n pren a carpedi	1.50%	Cost
Ailgylchu o leiaf 50% o'r gwastraff stryd	0.90%	Cost
Agor Bagiau duon yn ein canolfannau ailgylchu	0.64%	Cost-niwtral
Casglu plastigion hyblyg (flex)	0.56%	Cost
Arall (tecstilau / aildefnyddio)	0.16%	Cost-niwtral
Cyfanswm	71.94%	

8. Camau Nesaf

Derbyn yr adroddiad

Atodiadau

Atodiad 1: Rhaglen Waith Gwasanaethau Gwastraff ac Ailgylchu

Atodiad 2: Rhestr Arbedion Gwasanaethau Gwastraff ac Ailgylchu

Atodiad 3: Cynrychiolaeth Ofodol